

ข่าวสาร ความปลอดภัยด้านเคมีวัตถุ

NEWSLETTER ON CHEMICAL SAFETY

» ปีที่ 13 ฉบับที่ 1

เมษายน 2551 »

สารในฉบับ

- **มารู้จัก กฎหมาย REACH ก่อนจะสายเกินไป** 1
- **การศึกษาสภาพปัญหาการใช้สารเคมีในวิสาหกิจ
ผลิตภัณฑ์สุขภาพชุมชน** 4
- **เว็บไซต์ศูนย์พัฒนานโยบายแห่งชาติด้านสารเคมี** 7

มารู้จัก กฎหมาย REACH ก่อนจะสายเกินไป

ณภัทร คุณาจิตพิมล หน่วยข้อเสนอเทคโนโลยีด้านความปลอดภัยและเคมีวัตถุ
ศูนย์ความเป็นเลิศแห่งชาติด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมและของเสียอันตราย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การแข่งขันทางการค้าในปัจจุบันมีเพิ่มมากขึ้น และผู้บริโภคสินค้าก็มีความต้องการเลือกสินค้าที่สูงขึ้นด้วย การที่จะแข่งขันบนเวทีนี้ได้ ผู้ประกอบการจะต้องปรับตัวให้ทันกับกฎเกณฑ์ ระเบียบใหม่ๆ ที่เกิดขึ้นตลอดเวลา ในอดีตสินค้าที่คืออาจวัดจากคุณภาพการใช้งาน ความปลอดภัยจากการใช้งาน หรือความสวยงาม แต่ในปัจจุบันมาตรฐานเหล่านี้อาจไม่เพียงพอต่อการขายสินค้า โดยเฉพาะสหภาพยุโรปได้มีการประกาศใช้กฎระเบียบต่างๆ เพื่อความปลอดภัยของมนุษย์และสิ่งแวดล้อม โดยเริ่มพัฒนากฎหมายที่ควบคุมสารเคมีมากกว่า 40 ปีแล้ว ให้ครอบคลุมตลอดวงจรชีวิตของสินค้า และเมื่อปี พ.ศ. 2542 ได้เริ่มประชุมปรึกษาหารือเกี่ยวกับมาตรการป้องกันอันตรายจากสารเคมี และทบทวนกฎหมายต่างๆ ที่สหภาพยุโรปใช้ในการจัดการสารเคมี หลังจากนั้นคณะกรรมการสหภาพยุโรปได้จัดทำสรุปยุทธศาสตร์การกำหนดนโยบายเกี่ยวกับสารเคมีในอนาคต เพื่อเป็นแนวทางที่จะทำให้เกิดความสมดุลระหว่างการรักษาสีสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคม ซึ่งจะช่วยนำไปสู่ความยั่งยืนได้ และพิมพ์เผยแพร่ในสมุดปกขาว (White Paper) เมื่อปี พ.ศ. 2544 เพื่อรับฟังความคิดเห็นจากฝ่ายต่างๆ ทั้งเอกชน รัฐบาล และ NGO และมีการปรับแก้หลายครั้ง จนกระทั่งประกาศใช้กฎหมายว่าด้วยการจดทะเบียน การประเมิน การอนุญาต และการจำกัดการใช้สารเคมี (Registration Evaluation Authorisation

and Restriction of Chemicals, REACH, EC 1907/2006) ในวันที่ 18 ธันวาคม พ.ศ. 2549 โดยมีผลบังคับใช้ในวันที่ 1 มิถุนายน พ.ศ. 2550 แต่เริ่มบังคับใช้อย่างเต็มรูปแบบหลังจากนั้นหนึ่งปีคือ ในวันที่ 1 มิถุนายน พ.ศ. 2551 (การพัฒนากฎหมาย REACH แสดงในตารางที่ 1) เพื่อให้ผู้ประกอบการเตรียมตัวและจัดตั้งองค์กรกลาง European Chemical Agency (ECHA) ขึ้นมาบริหารจัดการ ซึ่งนับเป็นการปฏิวัติกฎหมายเกี่ยวกับสารเคมีครั้งใหญ่ของสหภาพยุโรป เพราะได้ปรับปรุง และยกเลิกกฎหมายเดิมกว่า 40 ฉบับ โดยไม่ให้ความซ้ำซ้อน หรือขัดแย้งกับกฎหมายควบคุมสารเคมีอื่นๆ อีกหลายฉบับที่ยังคงบังคับใช้อยู่ เช่น กฎหมายเกี่ยวกับยา เครื่องสำอาง เป็นต้น

ตารางที่ 1 ประวัติความเป็นมาของกฎหมาย REACH

กุมภาพันธ์	2544	สมุดปกขาว
พฤษภาคม	2546	ร่างระเบียบ REACH, การแสดงความคิดเห็นทางระบบอินเทอร์เน็ต
กันยายน	2546	ทบทวนร่างระเบียบ REACH
ตุลาคม	2546	เสนอร่างกฎหมาย REACH
	2547	สภาสหภาพยุโรปพิจารณาร่างกฎหมายวาระแรก
	2548	สภาสหภาพยุโรปพิจารณาร่างกฎหมายวาระที่สอง
	2549	กฎหมายผ่านการพิจารณา
มิถุนายน	2550	ประกาศบังคับใช้เป็นกฎหมาย

กฎหมาย REACH เป็นกฎหมายที่ใช้กำกับดูแลสารเคมีที่เป็นวัตถุดิบในการผลิตสินค้าต่างๆ โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อคุ้มครองสุขภาพของมนุษย์และสิ่งแวดล้อมที่อาจเกิดขึ้นจากความเสียดังอันตรายของสารเคมี แต่ยังคงความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมเคมีของสหภาพยุโรป ทั้งนี้กฎหมาย REACH ยังได้เปลี่ยนบทบาทของผู้ประกอบการให้เป็นผู้หาข้อมูลความปลอดภัยของสารเคมีที่ตนผลิต หรือใช้จากเดิมที่ให้รัฐเป็นผู้พิสูจน์ เพราะผู้ผลิตสารเคมีต้องเป็นผู้ที่มีความรู้มากที่สุดเกี่ยวกับสารเคมีนั้นๆ โดยใช้หลักที่ว่า "ไม่มีข้อมูลไม่มีตลาด" ("No Data No market") ซึ่งหมายถึง ถ้าไม่สามารถแสดงข้อมูลความปลอดภัยได้ก็ไม่สามารถผลิต หรือขายสินค้านั้นได้ในสหภาพยุโรป ดังนั้นผู้ประกอบการที่ส่งสินค้าออกไปยังสหภาพยุโรปควรสนใจรายละเอียดเกี่ยวกับ REACH เพื่อยังคงสามารถรักษาตลาดของตนไว้

กฎหมาย REACH บังคับใช้กับอะไรบ้าง

REACH มีขอบเขตกว้างและครอบคลุมสารเคมีทุกชนิดไม่ว่าในรูปสารเคมีเอง หรือในรูปผลิตภัณฑ์ เช่น รถยนต์ เสื้อผ้า หรือคอมพิวเตอร์ เป็นต้น ซึ่งผู้ประกอบการของทุกประเทศที่ส่งออกไปยังสหภาพยุโรปต้องปฏิบัติตาม แต่ก็มีสารบางประเภทที่ได้รับการยกเว้น ได้แก่ สารกัมมันตภาพรังสี สารที่อยู่ในข่ายตรวจสอบของศุลกากร หรือสารที่ใช้ในกระบวนการผลิตโดยไม่สัมผัสสิ่งแวดล้อม กากของเสีย เป็นต้น

กระบวนการของ REACH ประกอบด้วยกระบวนการจดทะเบียนสารเคมี การประเมินข้อมูลและการรายงานการประเมินความเสี่ยงของสารเคมี การอนุญาตการใช้สารเคมี และจำกัดการผลิต การจำหน่าย หรือใช้สารเคมีที่มีอันตรายมาก

กระบวนการจดทะเบียน (Registration) กระบวนการจดทะเบียนอาจเป็นไปได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่ การจดทะเบียนสารเคมี (substance) เช่น อะซีโตน เอทิลีน และการจดทะเบียนสารเคมีในผลิตภัณฑ์ (substance in article) เช่น สารเคมีในเสื้อผ้า สารเคมีในปากกา เป็นต้น ซึ่งกระบวนการจดทะเบียนทั้งสองนี้มีหลักเกณฑ์ต่างกันเล็กน้อย กล่าวคือ

- การจดทะเบียนสารเคมี ผู้ประกอบการไทยที่จะส่งออกสารเคมีปริมาณตั้งแต่ 1 ตัน ต่อปี ไปยังสหภาพยุโรปได้ต้องจดทะเบียนสารนั้นเสียก่อน ซึ่งคาดว่าจะมีสารที่ต้องจดทะเบียนประมาณ 30,000 ชนิด
- การจดทะเบียนสารเคมีในผลิตภัณฑ์มีข้อกำหนดเพิ่มจากการจดทะเบียนสารเคมี คือสารเคมีที่อยู่ในผลิตภัณฑ์นั้นมีการส่งออกไปยังสหภาพยุโรปปริมาณตั้งแต่ 1 ตันต่อปี และสารเคมีนั้นต้องเกิดการแพร่กระจายในขณะที่ใช้งานด้วย เช่น ปากกาขณะใช้งานจะมีหมึก (สารเคมี) แพร่กระจายออกมา หรือเทียนหอม เป็นต้น

ข้อมูลที่ใช้ในการยื่นจดทะเบียนจะมากขึ้นกับปริมาณสารเคมีที่ส่งออกและความเป็นอันตรายของสารเคมี ถ้ามีการส่งออกปริมาณมากหรือสารนั้นมีความเป็นอันตรายมากข้อมูลที่ใช้ก็จะมากตามไปด้วย กฎหมาย REACH เปิดโอกาสให้มีการจดทะเบียนล่วงหน้า (pre-registration) เป็นเวลา 6 เดือน ระหว่างเดือนมิถุนายน ถึง เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2551 ซึ่งเป็นการผ่อนผันการจดทะเบียนไปอีก 3-11 ปี ถ้าไม่ดำเนินการจดทะเบียนล่วงหน้า ผู้ส่งออกไทยจะไม่สามารถส่งออกสินค้าไปยังสหภาพยุโรปได้ จนกว่าจะได้ดำเนินการจดทะเบียนสารเคมีเหล่านั้นให้เป็นที่เรียบร้อย

กระบวนการประเมิน (Evaluation) เป็นกระบวนการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลที่ยื่นจดทะเบียนกระบวนการนี้ดำเนินการโดย ECHA ร่วมกับตัวแทนประเทศสมาชิกในสหภาพยุโรป ซึ่งอาจจะเรียกขอข้อมูลเพิ่มเติมได้หากเห็นว่าข้อมูลที่ยื่นจดทะเบียนนั้นยังไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ สารเคมีที่อยู่ในข่ายต้องประเมิน คือ สารที่มีปริมาณการผลิตหรือนำเข้าปีละ 100 ตันขึ้นไป ซึ่งคาดว่าจะมีราว 5,000 ชนิด รวมถึงสารที่แม้จะมีการผลิตหรือนำเข้าเล็กน้อยแต่ถ้าเป็นสารที่ต้องระวัง (substances of concern) เช่น สารก่อมะเร็ง (Carcinogenic) สารก่อการกลายพันธุ์ (Mutagenic) และสารที่เป็นพิษต่อระบบสืบพันธุ์ (Toxic to Reproduction) ก็ต้องรับการตรวจประเมินด้วย

กระบวนการอนุญาต (Authorisation) เพื่อให้แน่ใจว่ามีการควบคุมการผลิต และการใช้สารเคมีที่ต้องระวังเป็นอย่างดี และกระตุ้นให้เกิดการวิจัยการใช้สารที่อันตรายน้อยกว่าทดแทนสารเดิม และ/หรือใช้เทคนิคที่เป็นไปได้และเหมาะสมเพื่อลดความเสี่ยงต่อสารอันตรายมาก ดังนั้นสารที่มีความเป็นอันตรายมาก เช่น สารก่อมะเร็ง สารก่อการกลายพันธุ์ สารที่เป็นพิษต่อระบบสืบพันธุ์ และสารที่ตกค้างในสิ่งแวดล้อมและสิ่งมีชีวิตได้ยาวนาน อาจต้องขออนุญาตก่อนการผลิตหรือใช้ ดังนั้นถ้าผู้ประกอบการไทยใช้สารเคมีที่อยู่ในข่ายสารที่ต้องขออนุญาต (candidate list) ซึ่ง ECHA จะประกาศรายชื่อสารเหล่านี้ในวันที่ 1 มิถุนายน พ.ศ. 2552 ก็ต้องดำเนินการขออนุญาตก่อนที่จะส่งออกไปสหภาพยุโรปโดยไม่คำนึงถึงปริมาณน้ำหนักที่ส่งออก ข้อมูลที่ใช้ในการขออนุญาตจะคล้ายกับข้อมูลที่ใช้ขอจดทะเบียน

การจำกัดการผลิต การจำหน่าย หรือใช้สารเคมี (Restriction) ในกรณีที่จำเป็นต้องเสี่ยงใช้สารที่มีอันตรายมากเพราะไม่สามารถหาสารที่อันตรายน้อยกว่ามาทดแทนได้ หรือใช้วิธีอื่นแทนได้ และเมื่อพิจารณาเหตุผลทางเศรษฐกิจและสังคมด้วยแล้วเห็นว่าจำเป็นต้องใช้คณะกรรมการสุขภาพยุโรปก็อาจจะตัดสินใจผลิตหรือใช้สารอย่างจำกัดได้ โดยปฏิบัติตามเงื่อนไขอย่างเคร่งครัด

เมื่อพิจารณากระบวนการหลักๆ ที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าผู้ประกอบการไทยมีส่วนเกี่ยวข้องอยู่หลายส่วน เพราะต้องการส่งสินค้าของตนไปขายยังสหภาพยุโรป แต่กฎหมาย REACH เป็นกฎหมายที่ประกาศใช้ระหว่างประเทศสมาชิกของสหภาพยุโรป ไม่ใช่ข้อตกลงระหว่างประเทศ ดังนั้นการดำเนินการต่างๆ ที่กฎหมาย REACH กำหนด เช่น การจดทะเบียนหรือการขออนุญาตนั้น ผู้ประกอบการไทยไม่สามารถดำเนินการเองได้โดยตรง แต่ต้องดำเนินการผ่านผู้นำเข้าในสหภาพยุโรป หรือแต่งตั้งผู้รับมอบอำนาจดำเนินการแทนเฉพาะ (Only representative) ซึ่งมีถิ่นฐานในสหภาพยุโรปให้ดำเนินการแทน นอกจากนี้กฎหมาย REACH ยังมีรายละเอียดของข้อกำหนดปลีกย่อยอีกมาก อย่างไรก็ตาม กฎหมายที่มีเนื้อหาใกล้เคียงกับกฎหมาย REACH ที่อาจมีการประกาศใช้ในประเทศอื่นๆ นอกจากสหภาพยุโรป เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา ดังนั้นถ้าประเทศไทยปรับตัวและเตรียมพร้อมกับการบังคับใช้กฎหมาย REACH อย่างจริงจัง นอกจากจะเป็นการรักษาดุลยภาพยุโรป ซึ่งมีมูลค่าการส่งออกใหญ่เป็นอันดับสามเอาไว้แล้ว ยังช่วยรักษาตลาดอื่นๆ ไว้และเป็นการยกมาตรฐานสินค้าและคุณภาพชีวิต รวมถึงสิ่งแวดล้อมของไทยให้ดีขึ้นด้วย

รูปที่ 1 แผนที่สหภาพยุโรป (ปัจจุบันสหภาพยุโรปมีสมาชิก 27 ประเทศ)

ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ประกอบการไทยในการเตรียมตัวเพื่อรับมือกับกฎหมาย REACH

ข้อเสนอแนะแรกที่ยกให้ผู้ประกอบการดำเนินการ คือ เสียสละเวลาของท่านอ่านและทำความเข้าใจกฎหมาย REACH ให้มากขึ้นจากที่บทความนี้ เพราะบทความนี้เพียงแค่บอกเล่า

ข้อมูลกฎหมาย REACH เพิ่มเติมที่ :

<http://echa.europa.eu/> (เว็บไซต์ของ European Chemical Agency) หรือ www.chemtrack.org/reachwatch หรือ <http://siweb.dss.go.th/reach/>

รายละเอียดเล็กน้อยของ REACH (บทความเกี่ยวกับเรื่อง REACH มีมากมายสามารถหาอ่านได้จากอินเทอร์เน็ต) เพราะตัวกฎหมาย REACH นั้นมีรายละเอียดมากกว่ากฎหมายสารเคมีและสิ่งแวดล้อมที่เคยมีมาของสหภาพยุโรป ในขั้นต่อไปเมื่อเข้าใจกฎหมาย REACH ในระดับหนึ่งและทราบบทบาทของท่านตามกฎหมาย REACH แล้วในเบื้องต้นอาจดำเนินการต่อไปนี้

- ตรวจสอบและจัดทำรายการสารเคมีที่ท่านใช้
- ติดต่อผู้ขายสารเคมีที่ท่านซื้อว่าจะจดทะเบียนสารเคมีและครอบคลุมการใช้ของท่านหรือไม่
- ติดตามปริมาณสินค้าที่ท่านส่งออกว่าถึงเกณฑ์หรือไม่
- หลีกเลี่ยงการใช้สารเคมีที่ต้องระวังเป็นอย่างยิ่ง (Substance of Very High Concern) เช่น สารก่อมะเร็ง สารเคมีก่อการกลายพันธุ์ หรือสารเคมีที่ตกค้างในสิ่งแวดล้อมได้ยาวนาน สารเคมีเหล่านี้อาจต้องขออนุญาตและห้ามใช้ในขนาด ดังนั้นควรเริ่มหาสารเคมีชนิดอื่นใช้ทดแทน
- ถ้าท่านจำเป็นต้องจดทะเบียนควรติดต่อผู้นำเข้าของท่านในสหภาพยุโรปหรือตั้งตัวแทน เพื่อดำเนินการจดทะเบียนล่วงหน้า

การเตรียมตัวดังกล่าวควรดำเนินการอย่างเร่งด่วน เพราะมีเวลาเหลืออยู่ถึงมิถุนายน พ.ศ. 2551 ก่อนที่องค์กรกลาง (ECHA) จะเปิดให้จดทะเบียนล่วงหน้า

เอกสารอ้างอิง

1. Regulation (EC) No 1907/2006 of the European Parliament and of the council of 18 December 2006, OJ L 396/1
2. วราพรธม ด่านอุตรา และ คณะ. **ระเบียบ REACH ฉบับภาษาไทย** : หน่วยข้อสนเทศวิศวกรรมและความปลอดภัย ศูนย์ความเป็นเลิศแห่งชาติด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมและของเสียอันตราย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2550.
3. ฌภัทร คุณจิตพิมล. **รดาพรธม ศิลปโกชากุล และวราพรธม ด่านอุตรา. แบบเรียนเร็วเรื่อง REACH** : หน่วยข้อสนเทศวิศวกรรมและความปลอดภัย ศูนย์ความเป็นเลิศแห่งชาติด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมและ ของเสียอันตราย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2550

การศึกษาสภาพปัญหาการใช้สารเคมี ในโรงงานผลิตภัณฑ์สุขภาพชุมชน

ภญ.สุวิพชา อรรถวรัตน์, ภญ.ดร.ดวงทิพย์ หงษ์สมุทสร,
ภก.ดร.สุภกรรณ จันทร์ทอง และ ภก.วัฒน์พงษ์ ลือชูวงศ์
สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา

ความเป็นมา

ปัจจุบันการผลิต ผลิตภัณฑ์สุขภาพชุมชนได้แพร่หลาย และเป็นส่วนสำคัญของระบบเศรษฐกิจไทย ซึ่งผลิตภัณฑ์เหล่านี้ล้วนใช้สารเคมีในกระบวนการผลิต เช่น สารชำระล้าง และตัวทำละลายบางชนิด เนื่องจากไม่มีหน่วยงานที่กำกับ ดูแลการจัดการสารเคมีของผู้ประกอบการโดยตรงอาจทำให้เกิดอันตรายจากสารเคมีต่อสุขภาพอนามัยของผู้ใช้สารเคมี ครอบครัว และชุมชน ตลอดจนส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมได้ ดังนั้น เพื่อเป็นการคุ้มครองผู้บริโภคให้ปลอดภัยจากอันตรายของสารเคมีต่อสุขภาพอนามัยและสิ่งแวดล้อม จึงต้องหาแนวทางดำเนินการแก้ไขและป้องกันปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาการใช้และการจัดการสารเคมีของวิสาหกิจผลิตภัณฑ์สุขภาพชุมชน ตลอดจน วิเคราะห์จัดกลุ่มเสี่ยงของวิสาหกิจ และหาแนวทางดำเนินการป้องกันความเสี่ยงและขจัดปัญหาที่พบจากการศึกษาต่อไป

วิธีดำเนินการศึกษา

เก็บข้อมูลจากวิสาหกิจผลิตภัณฑ์สุขภาพชุมชนที่ใช้สารเคมีในการผลิตและเข้ารับการคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ปี 2547 โดยใช้แบบสอบถามการใช้สารเคมีในการผลิต ผลิตภัณฑ์สุขภาพชุมชน ซึ่งแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ ข้อมูลพื้นฐานได้แก่ ประเภทผลิตภัณฑ์ และสารเคมีที่ใช้ และข้อมูลการปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับสารเคมีของผู้ผลิต ผลิตภัณฑ์สุขภาพชุมชน

ผลการศึกษา

1. ข้อมูลพื้นฐาน

สถานประกอบการที่มีการใช้สารเคมีในการผลิต ผลิตภัณฑ์สุขภาพชุมชน จำนวนทั้งสิ้น 156 แห่ง (42 จังหวัด) ส่งแบบสอบถาม 1 ครั้ง มีกลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามจำนวน 59 แห่ง (36 จังหวัด) คิดเป็นร้อยละ 37.82

ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประเภทผลิตภัณฑ์ที่ผลิตสารเคมีที่ใช้

ตารางที่ 1 ประเภทผลิตภัณฑ์ที่ผลิต

ประเภทผลิตภัณฑ์ที่ชุมชนผลิต	จำนวนกลุ่มผู้ผลิต	ร้อยละ
เครื่องสำอาง	45	76.27
ยาสมุนไพร	35	59.32
วัตถุดิบทรายที่ใช้ในบ้านเรือน	30	50.84
ประเภทอื่นๆ	1	1.69

หมายเหตุ : วิสาหกิจฯ 1 แห่ง ตอบได้มากกว่า 1 ประเภท

ตารางที่ 2 สารเคมีที่ใช้ในกระบวนการผลิตมากที่สุด 3 อันดับแรก

ประเภทสารเคมีที่ใช้	ความเสี่ยงต่อสุขภาพ	จำนวนกลุ่มผู้ผลิต	ร้อยละ
Sodium Lauryl Ether Sulfate	ระคายเคืองต่อตา ผิวหนัง และทางเดินหายใจ	23	46.94
Sodium Lauryl Sulfate	ระคายเคืองต่อตา ผิวหนัง และทางเดินหายใจ ถ้าสัมผัสเป็นเวลานาน อาจทำให้ผิวหนังอักเสบ	17	34.69
พืชมเสน	ระคายเคืองต่อตา ผิวหนัง และทางเดินหายใจ	14	28.57
การบูร	ระคายเคืองต่อตา ผิวหนัง และทางเดินหายใจ และอาจทำให้เกิดอาการชัก และกดการหายใจ	14	28.57

หมายเหตุ 1. วิสาหกิจฯ 1 แห่ง ตอบได้มากกว่า 1 ประเภท
2. มีกลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามในส่วนนี้รวมทั้งสิ้น 49 แห่ง

วัตถุประสงค์ของการใช้ Sodium lauryl ether sulfate, Sodium Lauryl Sulfate พืชมเสนและการบูร ส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์ในการใช้เพื่อเป็นวัตถุดิบในกระบวนการผลิต

Sodium lauryl ether sulfate และ Sodium Lauryl Sulfate จัดอยู่ในกลุ่มสารชำระล้างที่นิยมใช้ในการผลิตเครื่องสำอางและวัตถุดิบทรายที่ใช้ในบ้านเรือน เช่น แชมพู น้ำยาล้างจาน ส่วนพืชมเสน และการบูร นิยมใช้ในการผลิตยาสมุนไพร เช่น พืชมเสนน้ำ เป็นต้น

2. ข้อมูลการปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับสารเคมีของผู้ผลิตผลิตภัณฑ์สุขภาพชุมชน

ตารางที่ 3 ปัจจัยที่ใช้ในการเลือกซื้อสารเคมีในการผลิต

ปัจจัยที่ใช้ในการเลือกซื้อสารเคมีในการผลิต	จำนวนกลุ่มผู้ผลิต	ร้อยละ
ฉลาดถูกต้องชัดเจน ภาพชนะบรรจุน้ำไม่ชำรุด	51	86.44
เลือกซื้อตามคำบอกเล่าของเพื่อนหรือคนรู้จัก	13	22.03
เลือกซื้อตามข้อความโฆษณาที่ปรากฏในสื่อ	6	10.17
ราคาถูก	3	5.08
เน้นปริมาณมากๆ	2	3.39

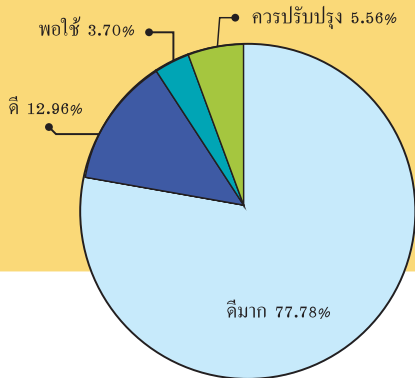
หมายเหตุ : วิสาหกิจฯ 1 แห่ง ตอบได้มากกว่า 1 ประเภท

ตารางที่ 4 เกณฑ์การแบ่งการปฏิบัติตนของผู้ประกอบการในการจัดเก็บ เคลื่อนย้าย ใช้ และหลังการใช้สารเคมี

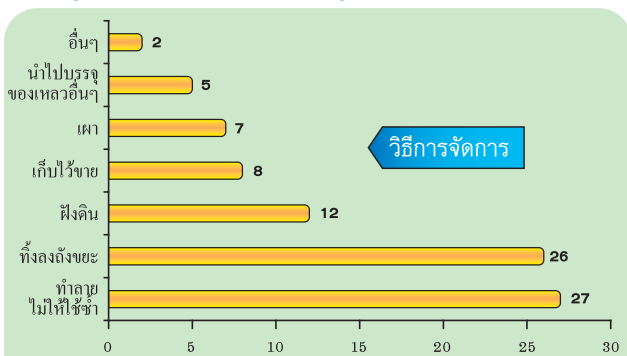
เกณฑ์	จำนวน	ร้อยละ
ดีมาก	42	77.78
ดี	7	12.96
พอใช้	2	3.70
ควรปรับปรุง	3	5.56

หมายเหตุ : 1. ดีมาก 14-17 คะแนน ดี 10-13 คะแนน พอใช้ 6-9 คะแนน ควรปรับปรุง 1-5 คะแนน
2. กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามในส่วนนี้ 54 แห่ง

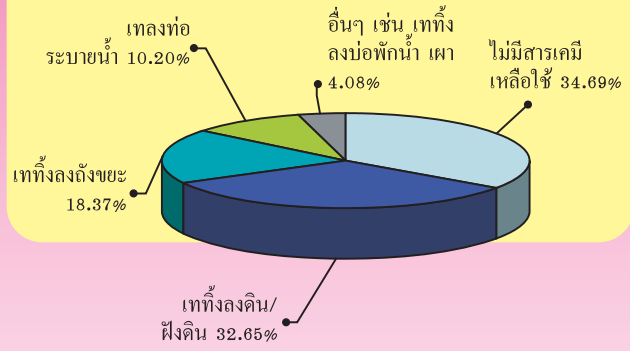
แผนภูมิที่ 1 การปฏิบัติตนของผู้ประกอบการในการจัดเก็บ เคลื่อนย้าย ใช้ และหลังการใช้สารเคมี

แผนภูมิที่ 2 วิธีจัดการภาชนะบรรจุสารเคมีของวิสาหกิจฯ

แผนภูมิที่ 3 วิธีการจัดการสารเคมีเหลือใช้

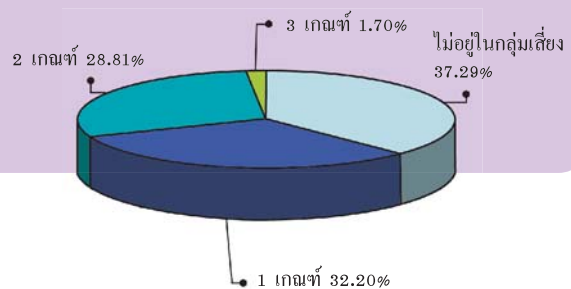
กลุ่มเสี่ยงของการจัดการสารเคมี ดังนี้

ประเด็น	การจัดการกลุ่มเสี่ยง
1. การปฏิบัติตนของผู้ประกอบการในการจัดเก็บ เคลื่อนย้าย ใช้ และหลังการใช้สารเคมี	<ul style="list-style-type: none"> เกณฑ์พอใช้ เกณฑ์ควรปรับปรุง
2. การจัดการภาชนะบรรจุสารเคมี	<ul style="list-style-type: none"> นำไปใช้บรรจุของเหลวอื่น เช่น น้ำยาฆ่าแมลง น้ำหรือนำไปใช้บรรจุผลิตภัณฑ์ที่ผลิตขึ้น อาทิเช่น แชมพู สบู่เหลว เนื่องจากอาจเกิดการรั่วซึมของสารเคมีต่อผู้ใช้ น้ำหรือผลิตภัณฑ์เหล่านั้น ฝังดิน เนื่องจากอาจก่อให้เกิดปัญหาปนเปื้อนของสารเคมีสู่สิ่งแวดล้อมได้ เผา เนื่องจากอาจก่อให้เกิดปัญหาปนเปื้อนของสารเคมีสู่สิ่งแวดล้อมได้
3. การจัดการสารเคมีเหลือใช้	<ul style="list-style-type: none"> เททิ้งลงท่อระบายน้ำ เนื่องจากอาจก่อให้เกิดปัญหาปนเปื้อนของสารเคมีสู่สิ่งแวดล้อมได้ ทิ้งลงดิน/ฝังดิน เนื่องจากอาจก่อให้เกิดปัญหาปนเปื้อนของสารเคมีสู่สิ่งแวดล้อมได้ เผา เนื่องจากอาจก่อให้เกิดปัญหาปนเปื้อนของสารเคมีสู่สิ่งแวดล้อมได้ เททิ้งลงถังขยะ เนื่องจากวิธีนี้ทำให้สารเคมีปนเปื้อนกับสิ่งของอื่น และเกิดปฏิกิริยาเคมีที่สามารถก่อให้เกิดความเป็นอันตรายได้

ตารางที่ 5 แบ่งตามกลุ่มเสี่ยงของการจัดการสารเคมี

การปฏิบัติตน	จำนวน	ร้อยละ
ไม่อยู่ในกลุ่มเสี่ยง	22	37.29
อยู่ในกลุ่มเสี่ยง 1 เกณฑ์	19	32.20
อยู่ในกลุ่มเสี่ยง 2 เกณฑ์	17	28.81
อยู่ในกลุ่มเสี่ยง 3 เกณฑ์	13	1.70

แผนภูมิที่ 4 กลุ่มเสี่ยงของการจัดการสารเคมี

วิเคราะห์ผลการศึกษา

ประเภทผลิตภัณฑ์ที่ผู้ประกอบการมีการผลิตมากที่สุดคือ เครื่องสำอาง (ร้อยละ 76.27) ซึ่งชนิดของเครื่องสำอางที่นิยมผลิต ได้แก่ สบู่ สบู่เหลว ครีมนวดผม แชมพู ครีมนวดผม โลชั่น ครีม เจล ผงขัดพอกผิว โดยส่วนใหญ่นิยมผสมสมุนไพรเป็นส่วนประกอบในผลิตภัณฑ์ด้วย

ผู้ประกอบการมีการใช้สารเคมีคือ Sodium lauryl ether sulfate ที่จัดอยู่ในกลุ่มสารชำระล้าง มากที่สุด (ร้อยละ 46.94) โดยใช้เพื่อเป็นวัตถุดิบในกระบวนการผลิต

การเลือกซื้อสารเคมีในการผลิต ผู้ประกอบการให้ความสำคัญ โดยเลือกซื้อสารเคมีที่มีราคาถูกต้องชัดเจน ภาชนะบรรจุไม่ชำรุดมากที่สุด (ร้อยละ 86.44)

สารเคมีที่ใช้ส่วนมากในกระบวนการผลิต ผลิตภัณฑ์สุขภาพชุมชน อาจไม่เป็นอันตรายร้ายแรง และพบว่า ส่วนใหญ่มีการปฏิบัติตามในการจัดเก็บ เคลื่อนย้าย ใช้ และหลังการใช้สารเคมี อยู่ในเกณฑ์ดีถึง ดีมาก

แต่สิ่งที่น่าเป็นกังวลคือ การจัดการกับภาชนะบรรจุและสารเคมีที่เหลือใช้บางวิธี เช่น การฝังลงดิน เทท่อระบายน้ำเผา อาจก่อให้เกิดปัญหาปนเปื้อนของสารเคมีสู่สิ่งแวดล้อมได้ อีกทั้งการเทลงถังขยะทำให้สารเคมีปนเปื้อนกับสิ่งของอื่น และอาจเกิดปฏิกิริยาเคมีที่สามารถก่อให้เกิดความเป็นอันตรายได้ตลอดจนการนำภาชนะบรรจุไปบรรจุของเหลวอื่น เช่น น้ำยาฆ่าแมลง น้ำ หรือนำไปใช้บรรจุผลิตภัณฑ์ที่ผลิตขึ้น อาทิเช่น แชมพู สบู่เหลว อาจเกิดอันตรายของสารเคมีต่อผู้ใช้น้ำหรือผลิตภัณฑ์เหล่านั้นได้ ผู้ประกอบการที่มีการปฏิบัติตามดังเช่นที่กล่าวมา จึงมีความเสี่ยงและโอกาสที่จะได้รับอันตรายของสารเคมีได้ ดังนั้น ควรเพิ่มการให้ความรู้ที่ถูกต้องแก่ผู้ประกอบการในการจัดการสารเคมีเพื่อป้องกันความเสี่ยงจากการใช้สารเคมีของวิสาหกิจผลิตภัณฑ์สุขภาพชุมชนอย่างเหมาะสม

สถานที่บริเวณการผลิตและการจัดเก็บสารเคมี

สิ่งที่ควรดำเนินการต่อไป

1. เพิ่มการให้ความรู้และคำแนะนำที่ถูกต้องแก่ผู้ประกอบการในการจัดการสารเคมี
2. สร้างความตระหนักถึงการจัดการสารเคมีอย่างเหมาะสม โดยการสื่อสารอย่างเหมาะสม เพื่อให้ผู้ผลิตมีความตระหนักถึงการปฏิบัติตนที่ถูกต้อง
3. ติดตามผลของการดำเนินงานทั้ง 2 ข้อ อย่างต่อเนื่องในผู้ประกอบการที่มีการปฏิบัติตนอยู่ในกลุ่มเสี่ยงของการจัดการสารเคมี
4. ส่งเสริมหรือกำหนดนโยบายอย่างชัดเจนในการส่งคืนภาชนะบรรจุสารเคมีแก่บริษัท หรือส่งภาชนะบรรจุสารเคมีให้หน่วยงาน เช่น องค์กรบริหารส่วนตำบลทำลาย เพื่อให้มีการปฏิบัติเกิดขึ้นอย่างแท้จริงในหลายชุมชน

ข้อเสนอแนะ

1. เนื่องจากข้อจำกัดในการสอบถามข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามเป็นปรนัย อาจทำให้ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามอาจไม่ตรงข้อเท็จจริง และอาจได้ข้อมูลที่ไม่สมบูรณ์ ดังนั้น ควรทำการศึกษาและปฏิบัติงานภาคสนาม เพื่อสัมผัสข้อเท็จจริงและทำความเข้าใจกับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างแท้จริง
2. ข้อมูลที่ได้จากงานวิจัยนี้เป็นข้อมูลของวิสาหกิจชุมชนที่เข้ารับการคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ปี 2547 ซึ่งยังขาดข้อมูลการจัดการสารเคมีในวิสาหกิจชุมชนอื่นๆ ที่ไม่ได้เข้ารับการคัดสรรฯ
3. ปัจจุบันนี้มีวิสาหกิจชุมชนอื่นๆที่มีการใช้สารเคมีที่มีความเป็นอันตรายมากกว่าสารเคมีในวิสาหกิจผลิตภัณฑ์สุขภาพชุมชน เช่น การแกะสลักไม้ที่มีการใช้ตัวทำละลาย และสีหลายชนิด ดังนั้น ควรเพิ่มการให้ความรู้ คำแนะนำที่ถูกต้องในการจัดการสารเคมีแก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง อาทิเช่น ผู้ประกอบการเจ้าหน้าที่สาธารณสุขจังหวัด เจ้าหน้าที่ท้องถิ่น เพื่อสร้างความตระหนักถึงการปฏิบัติตนในการจัดการสารเคมีอย่างถูกต้องและเหมาะสม อีกทั้งเป็นการป้องกันอันตรายจากการใช้สารเคมีต่อสุขภาพ อนามัย และสิ่งแวดล้อม

เว็บไซต์ศูนย์พัฒนา นโยบายแห่งชาติด้านสารเคมี

ภก.ณัฐวัฒน์ อิ่มสมบูรณ์
สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา

ข่าวสารความปลอดภัยด้านเคมีวัตถุฉบับนี้จะพาทุกท่านมารู้จักกับเว็บไซต์ของศูนย์พัฒนา นโยบายแห่งชาติด้านสารเคมี ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาในฐานะฝ่ายเลขานุการคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยการพัฒนายุทธศาสตร์การจัดการสารเคมีและ National Focal Point ของ WHO/IPCS (International Program on Chemical Safety) และ IFCS (Intergovernmental Forum on Chemical Safety) ได้จัดทำขึ้นเพื่อเผยแพร่งานและสิ่งที่น่าสนใจใหม่ๆ เกี่ยวกับการพัฒนาความปลอดภัยด้านสารเคมี ซึ่งท่านสามารถเข้าเยี่ยมชมเว็บไซต์ได้ 2 ช่องทางคือ

1. เข้าชมโดยผ่านทางเว็บไซต์ของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา <http://www.fda.moph.go.th/>
2. เข้าเยี่ยมชมโดยตรงที่ <http://203.157.72.102/csnet/chemfda.asp>

วัตถุประสงค์ของการจัดทำเว็บไซต์เพื่อเพิ่มศักยภาพในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร และเผยแพร่ข้อมูลอันเป็นประโยชน์แก่หน่วยงานหรือผู้ที่เกี่ยวข้องและผู้ที่เกี่ยวข้องทั่วไป ที่ต้องการทราบและค้นหาข้อมูลความปลอดภัยด้านสารเคมีและการดำเนินการที่เกี่ยวข้อง อาทิเช่น

1. ตารางการประชุมที่เกี่ยวข้องกับการจัดประชุมต่างๆ ที่ศูนย์พัฒนา นโยบายแห่งชาติด้านสารเคมี จัดประชุมแล้ว และมีหมายกำหนดการที่จะจัดประชุมต่อไป ดังนี้

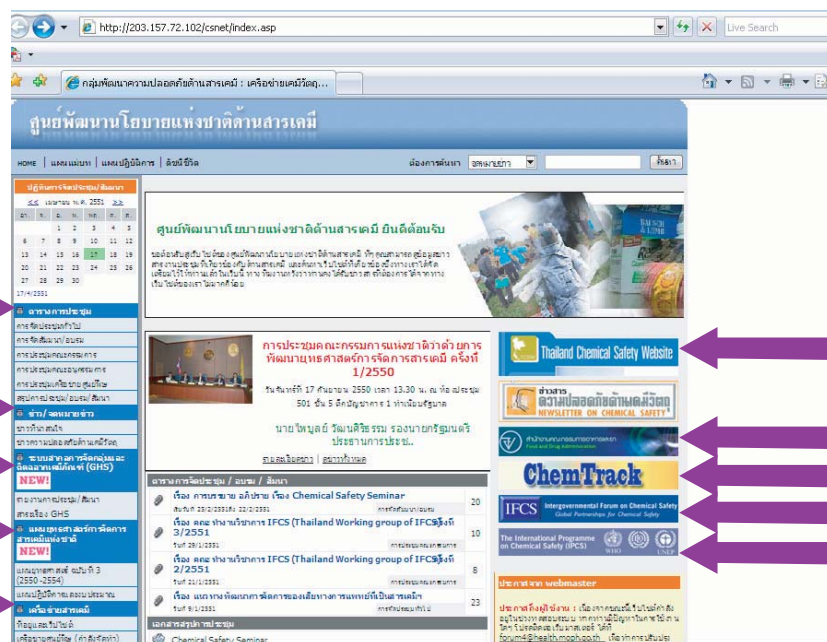
- การจัดประชุมทั่วไป
- การจัดสัมมนา/อบรม
- การประชุมคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยการพัฒนายุทธศาสตร์การจัดการสารเคมี และคณะอนุกรรมการที่เกี่ยวข้อง

● สรุปการประชุม/อบรม/สัมมนา

2. ข่าว/จดหมายข่าว

- ข่าวที่น่าสนใจ
- ข่าวสารความปลอดภัยด้านเคมีวัตถุ (News-letter on Chemical Safety) โดยรวบรวมฉบับที่เผยแพร่ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2543 จนถึงปัจจุบัน มีหัวข้อที่น่าสนใจ อาทิเช่น การเฝ้าระวังและติดตามการปนเปื้อนของสารพิษการเกษตรในน้ำและตะกอนบริเวณลุ่มน้ำปากพนัง สารก่อมะเร็งในซอสปรุงรส หลุดลามกับสารปรอท สารพิษจากเชื้อรา ผักปลอดสารพิษปลอดภัยจริงหรือ นาโนเทคโนโลยีกับความปลอดภัย การจัดการของเสียอุตสาหกรรม และเนื้อหาสาระที่น่าสนใจอีกมากมาย

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5

- I
- II
- III
- IV
- V

3. ระบบสากลการจัดกลุ่มและติดฉลากเคมีภัณฑ์ (Globally Harmonized System of classification and labelling of Chemicals : GHS)

- รายงานการประชุมสัมมนาระดับชาติเกี่ยวกับ GHS เช่น ทิศทางของประเทศไทยในการพัฒนาศักยภาพเพื่อนำระบบสากล GHS ไปปฏิบัติ

- สารเรื่อง GHS ที่ใช้เผยแพร่ให้รูปแบบที่น่าสนใจทั่วไป และเข้าใจง่ายสำหรับผู้ประกอบการ และประชาชนทั่วไป

4. แผนยุทธศาสตร์การจัดการสารเคมีแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (2550-2554) และแผนปฏิบัติการและงบประมาณ

5. เครือข่ายสารเคมี เว็บไซต์ที่น่าสนใจ และ Download

- ที่อยู่และเว็บไซต์ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งประกอบด้วย ทั้งภาครัฐ ภาคธุรกิจ ภาคประชาชน และภาคการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวกับการพัฒนาความปลอดภัยด้านสารเคมี ทั้งในประเทศไทย และระหว่างประเทศ

- สื่อเผยแพร่และโปรแกรมที่น่าสนใจสามารถ Download ได้จากเมนูนี้และข่าวสารความรู้ต่างๆ อีกมากมาย ด้านขวาของเว็บไซต์จะ link ไปยังเว็บไซต์ที่น่าสนใจ คือ

I. Thailand Chemical Safety Website

(http://ipcs.fda.moph.go.th/e_ipcs/thai/profile/2005/summary.htm)

II. สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา

(www.fda.moph.go.th)

III. ChemTrack (www.chemtrack.org)

ซึ่งเป็นฐานความรู้เรื่องความปลอดภัยด้านสารเคมี ที่พัฒนาโดยศูนย์ความเป็นเลิศแห่งชาติด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม และของเสียอันตราย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยการสนับสนุนของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

V. IFCS (<http://www.who.int/ifcs/en/>)

เป็นเว็บไซต์เกี่ยวกับการพัฒนาโยบายระหว่างประเทศในการจัดการสารเคมี

VI. IPCS (<http://www.who.int/ipcs/en/>)

เป็นเว็บไซต์ทางด้านวิชาการในการจัดการสารเคมีของผู้เชี่ยวชาญจากองค์การอนามัยโลก

ดังนั้นเว็บไซต์ของศูนย์พัฒนาโยบายแห่งชาติด้านสารเคมี จึงเป็นช่องทางหนึ่งที่ช่วยเผยแพร่ความรู้อันเป็นประโยชน์ด้านความปลอดภัยของสารเคมีให้กับผู้ที่เกี่ยวข้อง และผู้ที่สนใจทั่วไป สำหรับท่านที่มีคำแนะนำหรือต้องการติชม กรุณาส่งความคิดเห็นของท่านมาที่ forum4@health.moph.go.th ทางคณะกรรมการยินดีอย่างยิ่งที่จะรับไว้เพื่อนำไปปรับปรุงเว็บไซต์ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

เชิญส่งบทความ ข้อเสนอแนะ คำถาม บอกรับเป็นสมาชิก หรือเยี่ยมเอกสารที่

ศูนย์พัฒนาโยบายแห่งชาติด้านสารเคมี

ห้อง 419 อาคาร 3 ชั้น 4 สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา

โทร. 0-2590-7289 โทรสาร. 0-2590-7287

และที่ forum4@fda.moph.go.th หรือ <http://203.157.72.102/csnet/index.asp>

คณะบรรณาธิการ

ที่ปรึกษา นพ.ชาติริ บานชื่น ภญ.วีรวรรณ แดงแก้ว และภญ.นิตยา แยมพยัคฆ์

● นพ.ณรงค์ศักดิ์ อังคะสุวพลา	● นพ.สุวิทย์ วิบุลผลประเสริฐ	● นายณัฐวัฒน์ อิ่มสมบูรณ์
● น.ส.พรพิศ ศิลขจรุทธ์	● นางนิตยา มหาผล	● นพ.วิพุธ พูลเจริญ
● นพ.สุภชัย รัตนมณีพิตร	● ดร.ทรงศักดิ์ ศรีอนุชาติ	● นางฉันทนา จุติเทพารักษ์
● พญ.จิรพร เกตุปรีชาสวัสดิ์	● ดร.จารุพงษ์ บุญ-หลง	● นางเยาวลักษณ์ เพชรรัตน์
● ดร.ออรัน กงพานิช	● นางอมรรัตน์ ลิณะนิรุกติ	● นายธีระศักดิ์ พงษ์พนาไกร